

ՇՏԵՄԵՐԸ

ՊԻՏԸՆԻ ԳԻՏԵԼԵԸ

ՀԵՏՈՐ 4.

»»» ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1 1842 «««

ԹԻԻ 45.

Հնդկաստանի Գախիլիներ :

Եւ երեսին վրայի պատկերը կրցուցրնէ ճգնութիւններով մարմինը տանջելով , ու
Հնդկաստանցոց ճգնաւորներուն բազմաթիւ բոլորովին աշխարհէս հրաժարե-
մատեսակ եղանակներով անձերնին չարչաւ ցունելով . ու թէ որ մէկ ծննդեամբ չըս-
րելու երկու կերպը : Հնդկաստանցոց դրու տացվի անձ ամէն յաջորդաբար աշխարհ
թեամբը՝ Գայրագոյն Վակը կամ Հոգին զալուն պէտք է փնտռվիլ մինչև որ ձեռք
տիեզերքին հոգին է , որուն մասերը ամէն բերվի : Դարձեալ՝ Գայրագոյն Վակը բո-
կենդանի էակներու վրայ մարմինին հետը լորովին առանց զգայութեան կամ բող-
մաւորված է . ու ասկից կը հետևի թէ ձանքի ըլլալ կը ցուցվի . և անոր համար
մարդուս հոգին լստուծոյ մէկ մասն է : ամէն զգացումներէ ու բաղձանքներէ ազատ
Եւ զրուծիւնը կը սորվեցունէ անոնց՝ թէ ըլլալը կատարելութեան ծայրն է : Կը հա-
տա ճշմարտութեանն ծանօթ ըլլալը պիտի լատան թէ մարդկային կիրքերը կամ զգա-
տաւանարդէ մարդոց՝ որ իբրեւ իրենց ա- ցումները կրնան զգարվիլ , կամ չափազանց
մեծահարկաւոր նպատակը՝ նիւթական ու թոյլատրութեամբ , և կամ սաստիկ խըս-
տարկաներուն զօրութենէն կատարեալ ա- տամբերութեամբ . ու ասոնց երկուքն ալ
զատութիւն փնտրուեն . անիկա համարելով յաճախ կը դործածեն : Հնդկաստանցոց
տատուածային բնութեան հետ վերստին կրօնքին յայտնապէս մէկ երկեւի մասն է
միաւորելու մի միայն միջոցը : Եւ աս ալ մարմնաւոր ճգնութիւնը՝ ու մարմնաւոր
զատութիւնը կրնայ ստացվիլ՝ մարդկային նեղութիւններով անձերնին չարչարելը :
Կենակցութենէ հեռանալով , խտտակրօն լինգամ մը Գախիլիին մէկը ճամբուն

մէկ քովը տարօրինակ բան մը կը պատրաստէր : Իր բոլորտիքը խել մը շնորհաստանցի ուխտաւորներ ժողովակեր էին : Իրեն ջուրին մէջը կայնելով ու համրիչնին քասպասաւորութիւն ընողները իրօք զինքը կը շէլով : պաշտէին , իր ոտքերը համբուրելով , զինքը աստուած կոչելով , ու իրմէն օրհնութիւն խնդրելով : Սիծ ծառի մը երկան ճիւղին տակը կրակ մը վառւելցաւ . Գալիսը սա ճիւղին երկու հաստը չուաններ կոպեց : ու անոնց կախված ծարերը հանգոյց ընելով ոտքերը անոնց մէջը խօթեց . ու ասանկ զխիվար կրակին վրայովը կախվելով՝ ճիւղին դէպի ծարէն կախված էր . բոլոր չուանը բռնեց մէկ ձեռքովը ու մուխին և կրակին բոցին մէջէն ետ ու աւազ կորէր զինքը . աշակերտները վարը անդու դար կրակին վրայ վառելու նիւթ կը դնէին , ինքն ալ միւս ձեռքովը իր համրիչը կը քաշէր՝ քանի անգամ որ պէտք էր դարձունել տն մինչև չորս ժամ . քանզի ուխտը ըրեր էր որ ամէն օր չորս ժամ սա ճիւղութիւնը կրէ՝ մինչև տաաներկու տարի : ուրոնց ինը արդէն անցեր էին : Մէքերուն ու բերնին վրայ նեղ կապ մը ունէր , որ մուխին զօրութենէն չի խեղդուի : Արեւը թէ սա միջոցներովս իր մեղքերուն քաւութիւն պիտի գործէ , ու յաւիտեան սուրբ ըլլայ : Իր չորս ժամ ճիւղութեանը վերջին կէս ժամը շատակ դէպի վեր կը կոյնին ու կրակին բոլորտիքը դառնալով կորով :

Երկրորդ կերպ ճիւղութիւնը՝ որ պատկերին մէջ կը տեսնուի , երբեմն կայնած ու երբեմն գլխիվար կը կուլի : Պարոն Վարտ (Ward) ակնաստես պատմագիրին տա հետեւեալ պատմութիւնը երկրորդին վրայ է :

« Խելմը շնորհաստանցի մուրացկաններ Գանդէսը իջնալու տեղերուն մէկին մօտը խրճիթներ շինեցին , ու քանի մը ճիւղաւորներ ամէն օր ան նոյն տեղը կալի թրիքով կրակ կը վառէին իրենց բոլորտիքը , ու օրը իրեք կամ չորս ժամ գլխիվար ու սերնուն վրայ կայնած լուութեամբ աստուածներուն անունները կուտային ու համրիչնին կը քաշէին : Դողովրդոց բազմութիւնը կուգար ու կերթար՝ որոնք զարմացմամբ ի գնին կը կենային սա մարդոց . ասոնք ալ իրենց կրօնական ճիւղ

թիւնը զիշերը կը վերջացունէին՝ երկու կամ իրեք ժամ մինչև վեղերնին Գանդէսի ջուրին մէջը կայնելով ու համրիչնին քասպասաւորութիւն ընողները իրօք զինքը կը շէլով : »

Լսոնք՝ շնորհաստանցի մէջ հաղարաւոր աղքատ ու մոլորեալ Լուսաշններուն բազմութիւն անձնուարժար ճիւղութեանը մէկ քանի օրինակներն են : շնորհաստանցի ճիւղաւորները ընդհանրապէս մուրացկաններ են : Իրենց ճիւղը բնաւորութեանը ու իջնալուութեանը վրայ յիշեալ պատմագիրը սա հետեւեալ բացատրութիւնը կը ւնէ :

« Իրենց կիրքերը զսպելէն այնչափ հեռու են՝ որ շատ անգամ կանխօն զանոնք՝ որ չեն ուղեր իրենց կերակուր տալ : Ետեւորը հասարակ գողեր են . զրեթէ բոլորն ալ անհամեստ վեճակի մը մէջ կապրին , և ուրիշները թմրեցուցիչ նիւթեր քաշելով ծխախոտի պէս՝ զրեթէ միշտ զինովի պէս են : Բոլորովին օտար են սրտին ճրջմարիտ մաքրութենէն ու կեանքին արդարութենէն : Արսաւարտիւն որդ մը սպաննելով՝ պրամին մը սրգողցունելով՝ կամ մէկ արարողութիւն մը դանց ընելու . բայց իրենց դարձել խորհուրդները ու անիրաւ գործքերը բնաւ չեն վերադարձր իրենց խաղաղութիւնը : Մանաւանդ թէ իրենց քանի մը երեւելի սուրբերը իրենց սրբազան գիրքերուն մէջը անանկ կը բացուին թէ բարկութեամբ անանկ սատիկ կատաղութեամբ մէջ կիցնային որ իրենց մօտեցողներուն բոլորին դող ու սարսափ կուտային . ու անոնց զսգրութիւնները՝ որ ուրիշներուն օրինակ ըլլալու համար կը պատմովի , Բրիտանիայի տկանջը հասնելու անվայել բաներ են : Հասարակաց վարմունքին վրայ եղած իրենց դրութեանը վնասակար ներգործութիւններն ալ անանկ բաներ են : որ ամէն բարեսէր միտք սուգ կառնէ անոնց վրայ : Եւ մուրացկաններուն վրայ իբրեւ թշուառ անձերու վրայ չի նայվիր : Ինչպէս և շատ լուսաւորեալ շնորհաստանցիներ յետին անարգութեան մէջ կը համարին զանոնք , ու բռնութեամբ գործի վարելը զանոնք երկրին վրայ մեծ բարութիւն պիտի սեպէին : Բայց հարուստ անձինք գերադոյն յարգութեամբ կը վարին անոնց հետը , ու երբեմն անոնցմէ շատերը իրենց տունները

կըհրաւիրեն, անոնց ոտքերուն ջուրը կը ծը կատարող բայց հազար անգամ անոնցմէ խմեն, ու ճաշին լրանալուն անոնց պնակ պակաս ծախքով շինվող գործքեր շինելով: Ներուն մէջի աւելորդը կուտեն: Իսկ բնդ Իրենց Աւելորդէն կոչված ազուգաները հանուր ժողովրդոցմէ Բստուծմէ քիչ մը աղիւսակերտ ջուրի ճամբաներ են, որ մէկ վար կրօնավիճն ասոնք, ու շատ անգամ բարձր տեղ մը եղած ջուրի դանձաւանէ գրեթէ իրապէս երկրագլուխին կընդու մը լեւնի վար կիջեցունեն, անկից ձորին նին: Բստնք առանձնաշնորհութիւն ստա երեսէն կանցունեն, ու զիմացի կողմի լեւը ցած չար անդգամներու կարգ մըն են, որ կըհանեն:

Դիւրին է խմանալ թէ ինչ պատճառով Բրտոխեան ջրհորներուն ջուրը գետնին երեսը կելէ. ու հետեւեալ բացատրութիւնը կրնայ ցուցնել թէ ինչ հանգամանքներով աս սկզբունքը սովորաբար կըկատարվիկոր: Բարձր լեւներուն վրայ իջած անձրևը կամ հալած ձուներ թէ որ ստորերկրեայ ծա կոտ ճամբայէ մը քամվի՝ կամ իր ճամբան գետնին տակը ջուր չի ծծելու ճամբու մը վրայի ապաւածներուն բացուածներէն կամ ճեղքուածներէն գտնայ, ձորին երեսին տակէն վազելով գետնին տակը առու մը կըգործէ՝ որուն ձևը զիցուք թէ երկայնաձիգ կոր խողովակի մը ձևը բլլայ: Էմայ թէ որ ձորին մէկ տեղէն ծակվի մինչև որ ծակիչ գուազանը աս ջրանցքիս խողովակին համի, անատներ ջուրը կըսկըսի ան ծակէն վեր ելլէ: Զրաբաշխական օրէնքներուն ներգործութիւնովը որն որ յիշեցինք, ու աս միջոցովս բնական աղբիւր մը կըգործըվի հոն: Զող չէ թէ ձորը մըն մը լայնութիւն ունեցեր է կամ տասը մըն. հերիք է թէ փորված ծակը ան ջուրին համի: Եւ գործադրութիւնը եղած տեղին զիրքը նկատելով ջուրին ելլելու զօրութիւնը հարկաւ կեպելնայ կամ կըպակսի. որչափ ցած տեղէ բացվի ծակը այնչափ սաստկութեամբ կելլէ ջուրը, ու քանի որ իր ակերուն մօտ տեղերէ բացվի այնչափ կընուազի իր զօրութիւնը: Զասարակ հորեր փորվելուն ալ ան մանր աղբիւրները կամ ծակերը ուսկից ջուրը կըբղխէ: Բրտոխեան աղբիւրներուն օրէնքներովը կանոնաւորված են. բայց իրենց ակերը բաւական բարձրութիւն չունին որ գետնին երեսը հանեն ան ջուրը:

Բրտոխեան ջրհորներուն վայ:

Բրտոխեան ջրհորները կըշինվին «փորիչ Կաւաղաներ» կոչված կարգ մը գործիքներով գետինը ծակելով, մինչև որ գետնին տակը գումարված ջուրի մը հասնելի, որուն տակը աս գործադրութիւնը եղած գետնին մակերևոյթէն բարձր է: Եւ որովհետեւ ջուրը բնութեամբ իր հորիզոնական հաւասարութեանը ջանք կրնէ հասնելու, ուստի աս ծակէն իրեն անարգել ճամբայ մը գտնալով վեր կելայ մինչև գետնին երեսը կըհասնի, ու կըսկըսի առուի կամ գետի պէս վազել. և ասանկով աս ամենահարկաւոր նիւթը առատորէն կրնայ ստացվիլ ան տեղվանքը՝ որոնք կարելի է թէ ուրիշ ճամբով ասանկ մեծ բարութիւնէ մը զուրկ պիտի մնային: Զուգակց յիշիք շատ անգամ տարապայման ծախքեր կրնէին պէտք եղած ջուրը պատրաստելու համար. և իրենց ջրանցքներուն մնացորդները որ տակաւին կըկենան, իրենց յիշատակաց արժանի մեծամեծ ձեւնարկութիւններուն կարգին մէջն են: Բայց աս կերպ գործքերը առանց անբաւ աշխատութիւն ու զրամ ծախելու չէին կրնար շինվիլ. ու յայտնի է թէ Զրաբաշխական ու երկրաչափական սկզբունքներուն գործադրութիւնը առաւել ևս պարզ և չափաւորեալ եղանակ մը պիտի ըլլար իրենց նպատակին հասնելու: Զագարայիք ջուրին իր հորիզոնական հաւասարութեանը ելլալու հակամիտութիւնը իրենց անձանցը օգուտին դարձուցին՝ Զուգակցից ազուգաներուն գոր-

Դիւրին է խմանալ թէ ինչ պատճառով Բրտոխեան ջրհորներուն ջուրը գետնին երեսը կելէ. ու հետեւեալ բացատրութիւնը կրնայ ցուցնել թէ ինչ հանգամանքներով աս սկզբունքը սովորաբար կըկատարվիկոր: Բարձր լեւներուն վրայ իջած անձրևը կամ հալած ձուներ թէ որ ստորերկրեայ ծա կոտ ճամբայէ մը քամվի՝ կամ իր ճամբան գետնին տակը ջուր չի ծծելու ճամբու մը վրայի ապաւածներուն բացուածներէն կամ ճեղքուածներէն գտնայ, ձորին երեսին տակէն վազելով գետնին տակը առու մը կըգործէ՝ որուն ձևը զիցուք թէ երկայնաձիգ կոր խողովակի մը ձևը բլլայ: Էմայ թէ որ ձորին մէկ տեղէն ծակվի մինչև որ ծակիչ գուազանը աս ջրանցքիս խողովակին համի, անատներ ջուրը կըսկըսի ան ծակէն վեր ելլէ: Զրաբաշխական օրէնքներուն ներգործութիւնովը որն որ յիշեցինք, ու աս միջոցովս բնական աղբիւր մը կըգործըվի հոն: Զող չէ թէ ձորը մըն մը լայնութիւն ունեցեր է կամ տասը մըն. հերիք է թէ փորված ծակը ան ջուրին համի: Եւ գործադրութիւնը եղած տեղին զիրքը նկատելով ջուրին ելլելու զօրութիւնը հարկաւ կեպելնայ կամ կըպակսի. որչափ ցած տեղէ բացվի ծակը այնչափ սաստկութեամբ կելլէ ջուրը, ու քանի որ իր ակերուն մօտ տեղերէ բացվի այնչափ կընուազի իր զօրութիւնը: Զասարակ հորեր փորվելուն ալ ան մանր աղբիւրները կամ ծակերը ուսկից ջուրը կըբղխէ: Բրտոխեան աղբիւրներուն օրէնքներովը կանոնաւորված են. բայց իրենց ակերը բաւական բարձրութիւն չունին որ գետնին երեսը հանեն ան ջուրը:

Բրտոխ Գրանտայի առջի բաժնրված գաւառներուն մէկին անունն է: Եւ սահմանիս մէջը շատ անգամ կըբառատահի որ ջուր գտնալու մի միայն ճամբան աս կերպ

գետինը փորելով կրնայ ըլլալ . և ան պատճառովը աս ջրհորները Արտոխեան կը կոչվին :

Արտոխեան աղբիւրներուն կամ ջրհորներուն աս սկզբունքովս գոյանալուն վրայ շատ աստուծոյն կրնան ըլլալ . բայց Վառնիօ լայի Ձիւքնից լեճին ժամանակաւոր քաշվելը անանկ պարզ ու որոշեալ կերպով մը ասիկա կըցուցնէ որ չենք կրնար զանց ընել անիկա յիշելը : Աս լեճը հինգ մղոն երկայնութիւն ու երկու մղոն ու կէս լայնութիւն ունի : Ամառը կէս ըլլալու մօտեւնալուն թէ որ եղանակը չոր ըլլայ , կըսկըսի արագ արագ ցածնալ , ու քանի մը շաբաթին մէջը կըչորնայ : Սուրբին գայած ծակերը կամ ճեղքուածները անատներ յայտնի կըտեսնելին . ոմանք ուղղահայեաց վար իջնալով ու ոմանք մէկ կողմին դէպի մօտերը եղած լեռներուն խողովներուն երթալով : Սուրբը բոլորովն քաշվելուն պէս , բոլոր անոնց ծածկած գետինը կըմըշակվի , ու երկու ամիսէն ետքը գեղացիները հաճարի՝ կորեկի՝ ու խոտի առատ հունձ մը կըհնձեն : Աշունին վերջերուն ջուրերը կը դառնան ան նոյն բնական ճամբաներէն ուր կից որ քաշվեցան : Եւ ատ անգամ կըպատահի որ Ձիւքնիցի լեռներուն վրայ իջած ծանր հեղեղները այնչափ կառատացունեն լեճը որ իր եզերքներէն կըյորդէ :

Արտոխեան ջրհորները որչափ խորունկ ըլլան այնչափ իրենց ջուրը տաք կըլլայ , որով կըհաստատուի փիլիսոփայից կարծիքը թէ երկրիս ծոցը հոսը կամ կրակ կայ : Տիէփէի մօտը ջրհոր մը կայ՝ որ 340 Էմպայ խորութիւն ունի : Բայց փարիզի մէջ հիմայ հոր մը կըփորվիկոր որ յիշեալ հորէն խիստ էվելի խորունկ պիտի իջնայ , յուսալով թէ անանկ տաք ջուրի մը հասնելի որ քաղաքին բոլոր տուններուն բաժնելով զանիկա բաղնիքի համար ջուր պատրաստելի անոնց :

Ֆլանմայի մէջ Արտոխեան աղբիւրներուն ջուրերը երբեմն ցորենի աղացները դարձունելու կըգործածվին : Ֆրանթէս քաղաքին մէջը տասը հատ Արտոխեան աղբիւրներուն ջուրերը մէկ մեծ աղացքի մը

անիւները կըդարձունեն , ու անկից իզատ բւեռ կտրելու գործարանի մը փուքերը ու կռանները կըշարժեն : Թուռ քաղաքին մէջ ջր 150 Էմպայ չափ խորութիւն ունեցող հոր մը մէկ ըսպէին մէջը 550 օխայ ջուր կը թափէ եօթը Էմպայ տրամագիծ ունեցող անիւի մը աչքերուն մէջը , որ մետաքսեղէն գործուածքներու ընդարձակ գործարան մը կըբանեցունէ : Արտոխեան հորերուն ջուրը արտոնողներ ջրելու ու ընտանեկան դիւրութեան ու առողջութեան գործածելու օգտակարութենէն զատ՝ ուրիշ օգտակար վախճաններու համար ալ շատ կըգործածվին : Այլ թէմպէրի գործարաններուն մէկ քանիները աս աղբիւրներուն ջուրերով կը կրտաքնան , խողովակներով անոնց մէջէն պըտըտըտընելով ջուրը՝ որուն ջերմութեան աստիճանը օդին ջերմութենէն էվել է : Կան ևս ջերմաստիճաններ՝ տունկերու համար՝ որ Արտոխեան ջուրերը պըտըտըտընելով միշտ անոնց մէջէն անցնելով կրտաքնեն զանոնք : Ձուկի աւազաններուն մէջը շատ անգամ կըպատահի որ ձըմեռվան սաստիկ ցուրտէն ու ամառվան չափազանց տաքէն ձուկերը կըսատկին . բայց փարիզի մօտ Սենթմարիէնի ձուկի աւազանները անհասար եղանակներուն աս ներգործութենէն ազատ են , որովհետեւ Արտոխեան աղբիւրներուն ջուրերը միշտ առատապէս կըլայելն :

Վերնիաղ Կատերաղմի :

Վերնիաղ Կատերաղմի մը մէջ տասը Էմպայ մայեցի գերի ընելով՝ ծերակոյտին խրկեց զանոնք , որ անոնց տեղը տասը հատ Կարթագինեցի գերի ազատ ընեն : Կերիները ճամբայ ելլալէն առաջ ամէն մէկէն երդումով խօսք առաւ որ եթէ ծերակոյտը չի կրնան համոզել կրկին Կարթագինեցոց բանակը դառնան : Ծերակոյտը Վերնիաղին առաջարկութիւնը չընդունեց , ու գերիներուն ինը հատը պատիւնին պահելով կրկին Վերնիաղին դարձան , բայց տասներորդը չուզեց դառնալ՝ պատճառելով թէ ինքը արդէն իր երդումը կատարած է : Կերեւայ թէ ինքը Կարթագինեցոց բանակէն ելլալէն ետեւ խկոյն հոն դարձած է հարկաւոր բան մը առնելու համար՝ որն որ դիտմամբ իր հետը առած չէր , որպէս զի ետքը կարենայ հաստատել թէ իր երդումը կատարած է : Բայց գովիլի վեհանաժողութեամբ ծերակոյտը մերժեց աս խաբէութիւնը , ու հրաման ըրաւ որ ան խորամանկ թշուառահանը կրկին Վերնիաղին խրկովի :

Ս'էրէպոյ . (Թ) - 2 :

Կայծալ , (Թախտո Նոյնային ու Յաւա-
յային :

Կայծալ . Եւրեքտական կարողութիւնը
թէպէտ և ամէն նիւթերու վրայ շատ կամ
քիչ կը գտնուի՝ ու հետևապէս բոլոր մէ-
տէորաներուն մէջ ալ , բայց ուրիշ նիւթի
մը վրայ այնչափ մեծ գործողութիւն չունի
որ ուղղակի մեր զգայարաններուն յայտնի
ընէ զինքը , որչափ որ կայծակին վրայ՝ որ
հողազունտիս ամէն մասերուն մէջը հաւա-
տարաբար կը տեսնուի , և յաճախաբար
ջերմագոյն կ'ընեներու մէջ :

Դժուարին խնդիր մըն է լուծելու երբոր
հարցը թէ ինչո՞ւ համար կայծակը բոլոր
ուրիշ բաներէն էվելի պիտի զգածէ հա-
սարակ միտքերը՝ ահի ու դողի զգացում մը
պատճառելով , ա՛ն մտածմունքովը թէ ա-
նկա գրեթէ բոլոր ուրիշ նիւթական երե-
ւոյթներէն էվելի Լստուածային կարողու-
թեան անմիջական յայտնութիւնը ըլլայ :
Այլուանք թէ անօգուտ չի պիտի ըլլայ մեր
ընթերցողները տեղեկացունեն իսկ թէ ասի-
կա սխտըմունք մըն է : Կախ և առաջ շի-
տակ վարժութեամբ միտքը ամէն մէկ զիպուա-
ծի մէջ՝ թէ բնականի և թէ բարոյականի՝
պարտի տեսնալ Լստուածային կարողու-
թիւնը : Կայծակը՝ որ հազար տարվան հաս-
տաբուն կաղնին կը ճեղքէ՝ ամրակառույց ե-
կեղեցին կամ պարիսպը հիմնայաւորակ կը
կործանէ՝ ու անխնայութի մը մէջ մարդուն
կեանքը կը զրաւէ , ինչո՞ւ համար խրճիթի
մը քիւէն կախված սառույցի մը կտորէն է-
վելի պիտի ցուցնէ Լստուածոյ ներկայու-
թիւնը : Փիլիսոփան կատարեալ աւերելոյթ
անտարբերութեամբ կը տեսնայ կայծակը ու
կըլսէ որոտումը՝ չէ՞ թէ սկեպտիկեան յան-
դուգն մէկը ըլլալուն համար ինտոր որ ա-
տելութեամբ կըսվի , հասա որ կը տեսնայ
թէ իր բոլորտիքը անդադար գործող բնա-
կան գործողի մը միայն զօրաւորագոյն մէկ
գործն է ան : Իսկ իր վախը՝ իր զարմացու-
մը՝ ամէն զիպուածներու մէջ կարթննան ,
երբեմն ամենափոքր ասակիով մը , երբեմն
խոշորացոյցով տեսնուելու կենդանիի մը
գործերովը , երբեմն տերեւի մը կազմու-

թիւնովը , երբեմն ամպի մը ձևովը , անգամ
մը անդամի մը կազմութիւնովը , ուրիշ ան-
գամ մը արհեստաւորի մը գործովը . ու սը-
նապարծութեամբ և անհաւատութեամբ
էվելի մեծութիւն մը չի ընծայեր ան զիպ-
ուածին՝ որով ինքը կրնայ վնասել , քան
որչափ անոնց որոնցմով ինքը կը կրթվի ու
կը պահպանվի :

Երբեմնապէս վնաս գործող մշտէորա-
ներուն մէջը քիչերը կան՝ որոնց դէմ անանկ
խական նախազուշութիւն մը կրնանք բա-
նեցունել՝ ինչպէս որ կայծակին դէմ՝ շատ
ուրիշները իրենց անմիջական գործողութե-
նէն իզատ հարկաւորապէս փոփոխութիւն
ներ ալ կը պատճառեն , որով էվելոք վտան-
գի ենթակայ կրնեն մեզ . բայց որովհետեւ
կայծակին մօտենալը ընդհանրապէս առա-
ջուց կրնանք տեսնալ , անոր համար քանի
մը պարզ կանոնները պահելով՝ կրնանք ա-
նոր զօրութիւններէն դէրժ մնալ : Իսկ թէ
որ յանկարծ վնաս մը չի գործէ՝ որ շատ
քիչ անգամ կրնէ , ամենեւին մէկ չարիք մը
գործելու կերպով չէ որ կը պատահի : Էո-
վին փոթորիկը կրնայ տուն մը կամ ծառ մը
կործանել մեր գլխուն վրայ . ու թէ որ ա-
սանկ չընէ՝ կրնայ անանկ սաստիկ շարժել
զանքն որ մեր անկեղծութիւն չըրած ատե-
նը կործանին . բայց կայծակը ոչ մեր հուն-
ձերը կը ջարդէ՝ ոչ մեր տունները տակնու-
վրայ կը ընէ՝ ոչ գետերը կը յորդէ՝ և ոչ գէշ
հիւանդութիւններ կը բերէ . այլ օդը կը
մաքրէ , ու կենդանիներուն և բուսականնե-
րուն նոր զօրութիւն կը պարգևէ անանկ մէկ
զաղոնի եղանակով մը , որն որ ամենեւին
չենք հասկըցեր ու բնու չի պիտի հասկը-
նանք , բայց միայն իր վախճանէն կրնանք
ճանչնալ զանիկա : Վ անորոյ կայծակը
Լստուածային բարկութեան հասնիլը ու
յայտնուիլը համարելնու տեղը՝ իբրեւ բա-
նաւոր ու շնորհակալութեամբ արարածներ բարու-
թիւն մը համարելով պարտինք ողջունել
զանիկա , ու անոր պատահմանը ուրախա-
նալ :

Կայծակին անմիջական պատճառն է՝ եր-
կու ամպերուն մէջը՝ կամ ամպերուն մէջ ու
երկրիս վրայ կուտակված եւրեքտական հե-
ղանիւթին անհաւատարութիւնը : Երբոր առ-
տարբեր աստիճանով լքված մարմինները

Կաղնի . Դէլ : Բիւ . սառնոք :

ըստ բաւականին մօտ զան իրարու, որ մարմինն մէջը ան հեղանիւթէն շատ կայ նէ անոր մէկ մասը մէկալ մարմինն կանցնի, ու անանկ երկու մարմիններուն ելեքորական հեղանիւթը կը հաւասարի. որովհետեւ աս հեղանիւթը միշտ հաւասարութիւն կը պահանջէ: Արբոր երկու մարմիններուն մէջը աղէկ ընդունակ եղած մարմին մը մոնալու ըլլայ, աս հեղանիւթը առանց ձայնի մէկէն մէկալին կանցնի մէջի մարմինն միջնորդութիւնովը. բայց ողը աղէկ ընդունակ չըլլալուն ելեքորական հեղանիւթը անոր մէջէն մէկ մարմինէն մէկալին անցնելուն ինքզինքը փայլակի ձեւով կը ցուցնէ: Ալեքորական հեղանիւթը ողին մէջէն անցնելուն անիկա կը պատուէ կը բաժնէ, ու աս բաժնը վաճ մասերուն անհնարին ուժգնութեամբ կրկին իրարու գալէն պատճառած շարժումն է միայն որ որոտում կը հանէ. հրադանին ձայնը ինչ համեմատութիւն ունի նէ զնոսկին հետ՝ նոյն ունի որոտումը փայլատակման հետ, ու նմանապէս անվնաս է: Որոտումին թաւալումը կը պատճառի զանազան ամպերէն ելած՝ կամ ամպերուն ու երկրի մէջը եղած անդրադարձութենէն:

Փայլատակման ու որոտումին մէջ տեղը անցած ժամանակը ճշդիւ կրնայ ցուցնել փոթորիկին հեռաւորութիւնը: Փայլատակումը միշտ իր եղած վայրկեանին կրնայ տեսնուիլ, բայց ձայնը ատեն կուգէ ճամբայ առնելու. ուստի թէ որ փայլատակելէն ետեւ քուտրոյ լոպէի չափ անցնի մինչև որոտումը լսելիս, կրնանք վստահիլ թէ փոթորիկը բաւական հեռաւորութիւն ունի կատարելապէս ագահով ընելու մեղ թէ որ դաշտի մը մէջ գտնուած ենք: Բայց ընդ հակառակը՝ թէ որ երկուքն ալ գրեթէ նոյն վայրկեանի պատահին, կը յուսացվի թէ կարելի է որ վտանգ մը ըլլայ, ու պարտինք ծաւերուն կամ բարձր շինուածքներուն տակէն հեռանալ: Բայց որովհետեւ որոտումը միշտ իր հետը անձրեւ կը բերէ, ու մենք բնականաբար ծածկոյթի մը տակ մանալ կուզենք, պարտինք նայիլ որ ցած շինուածքի մը տակ ծածկովնք. և ան ալ պէտք չէ բոլորովին առանձին ըլլալ կամ քովը բարձր ծառ մը ունենալ: Իմէնէն աղէկը փոխի մը կամ քարայրի մը մէջ կամ թում

բի մը տակ պահովնէ. ու թէ որ դժբաղդաբար բոլորովին ամայի տեղ մը բռնէ մեզ փոթորիկը, ուր որ ամենեւին մէկ կերպ ծածկոյթ մը չի կրնայ գտնուիլ, պարտինք նստիլ կամ պառկիլ զետեւն վրայ՝ մինչև որ անցնի: Բայց ասանկ բայ տեղ մը մէկ մարդ մը մինչև անգամ ոտքի վրայ կայնելով ալ ելեքորական հեղանիւթը կրնայ իրեն ձգել, ու թէ որ փոթորիկը ճիշտ իր գլխուն վրայովը պատահի խիստ կարելի է ու հաւանական է որ կայծակէն զարնովի ու սպանովի: Գանք որ ասանկ զիպուած քիչ անգամ կը պատահի: Գաշտերուն կամ արօտներուն վրայի անասունները ծաւերուն տակը պահպանուիլ կրնանք, ու շատ անգամ կը ցանկանան: Պէտք է աս ալ յիշել որ մէկ տեղ մը միայն մէկ ծառ մը կամ մէկ բարձր շինուածք մը ըլլայ նէ պարտինք փախչիլ անկից. բայց անտուրի մը մէջ հաւանական է որ կրնանք տուհալ ըլլալ. քանզի թէ որ երբեք կայծակը ծառի մը գարնէ, հազիւ կրնայ պատահիլ որ մեր վրայի ծառը ըլլայ ան:

Թաւալումը ծառային. Գաշտերուն մի և նոյն պատճառէ՝ այսինքն՝ հովին սաստիկ ուժգնութեամբ պարտելով դէպի վեր ելլալէն առաջ եկած գործեր են, որոնց մէջ կը ծովին ու մէկալը ցամաքին վրայ կը պատահի:

Ճովային թափաւը այսպէս կը տարբարէր տեսնուիլ: Թանցը ամպի մը մասը սրնգաձեւ վար կիջնայ սուր ծարը դէպի վար, ու նոյն ատենը անոր տակը ինկած ծովին երեսը կը սկսի խռովիլ ու պտուտիլ. Զուրը շողիլ կը դառնայ՝ ու պարտուած շարժումով մը կը սկսի առնալ, մինչև որ ամպէն իջած կրնանին հետը միաւորի. բայց շատ անգամ աս միաւորութիւնը ըլլալէն առաջ երկուք ալ կը տարտորդնին: Իսկ երկու մարմիններն ալ դէպի իրենց ծայրերը կը բարակնան, ու իրենց միաւորված տեղը իրեք կամ չորս ոտնաչափէն հվելի չէ իրենց տրամագիծը: Զուրէն ելած սիւնին մէջ տեղը ճերմակ ու թափանցիկ խողովակ մը կայ՝ ու քանի որ անոր մօտ ելթըցվի այնչափ անորոշ կրտեսնովի, ու անտեսը կիմացվի թէ դատարկ միջոց մըն է ան. աս դատարկ միջոցին մէջէն ու թա

Թ.Ե.Թ.Ե.Ո.

Թառն զուրաի կողմերէն անձրևի մեծամեծ կաթիլներ վար կըթափին : Հանդարտ եղանակի ծովային Թաթառները շտակ դէպի վեր կելան, բայց հովոտ ատենք մէկ կողմին կըծրուին : Արբեմն շուտով կըտարտորնին՝ ու երբեմն ծովային երեսէն արագ զւթեամբ կանցնին կերթան, ու քառորդ ժամի մը չափ կամ աւելի ժամանակ կանցնի մինչև որ ցրուին :

Մաւաւարները մըշտ՝ ու բնականաբար մեծամեծ երկիւղ կըզգան աս մէտէորաներէն, և անոր համար հազիւ թէ կրնան բաւական մօտենալ որ անվրէպ քննութիւն մը ընեն անոնց վրայ : Բայց հաւանական է թէ ըստ մեծի մօտին մեծ վնաս մը չեն կրնար գործել մէկ նաւի մը որ բաւական մեծութիւն ունի : Արբոր կերևայ թէ Թաթառները կըմօտենանկոր՝ սովորաբար նաւին թընդանթնելուն մէկը անոնց վրայ կրակելու է, որն որ օդին մէջը պատճառած շարժումով կըցրուէ զանոնք : Բայց որովհետեւ ծովային Թաթառը միայն ան տեղը կըպատահի՝ ուր որ ուժգնութեամբ կըգործէ հո-

վը՝ որ նմանապէս նաւին ալ կրնէրգործէ, ուստի սովորաբար Թող տալու է որ առաջ անցնի կամ ետ մնայ, կամ հետաքրքրութենէ ու զարմացմանէ աւելի խռովութիւն մը պատճառելու չափ չի մօտեցած տարտորնի ու ցրուի :

Ցամաքային Թաթառը միայն ցորեկը ու ամառվան մէջ տեսնուած է : 1823ին () զոստոսի (14) 26ին Վաղդիայի մէջ պատահած Թաթառը աս հետեւեալ կերպովն էր :

Աւտովանց շատ տաք էր ան օրը . կէս օրէն իրեք ժամ ետեւ Պոնքորտ գիւղին մօտերը Մեհտի քովը Թանձր ու սև ամպ մը կըտեսնուէր՝ որ կըտարածէր հարաւային արեւմտեան կողմէն դէպի հիւսիսային արեւելեան կողմը, ու ետեւէն ուրիշ ամպ մը կելար՝ որ այնչափ Թանցը չէր, ու մութ դեղին գոյն մը ունէր : Հարուստ կորտար . ու իրեք չորս րոպէի չափ սաստիկ կարկուտ մը իջաւ Մեհտի վրայ, որն որ ետքը նոյնպէս սաստիկ անձրևի դարձաւ ու նոյնչափ ատեն տևեց : Եւ Սոնա գիւղին տակը փոքրիկ ձորի մը մէջը Թաթառ մը

ձեալացաւ ու մինչև առջի ամսին հասաւ աւոր ծայրը: Աւարշէֆուս ըսված տեղը յիսուններե տուն կործանեց մէկ բոսկէն պակաս ատենին մէջը. ու անոր հասնելուն նշանը միայն քանի մը վայրկեան առաջ ինկած կարկուտն էր: Իրեք տարու տղեկ մը՝ որ իր մօրը հետը բակը կայներ էր՝ կայնած տեղը սպաննովեցաւ. իր ընդունած վէճքը որ հաքէն տեսնովեցաւ, միայն խորունք ծակ մըն էր իր վիղին վրայ:

Յորենով բեռնաւորած իրեք ձիով կառք մը անխնէրուն վրայէն օդին մէջը յափըլ տակվեցաւ՝ ու ինկաւ տունի մը վրայ, որն որ վրայի ծանրութիւնովը կործանեցաւ: Յորենը բոլորովին աներևոյթ եղաւ, բայց ձիերը երևելի վնաս մը չէ կրեցին: Հատ տուներու տանիսները վրաներնուն աւելվեցան. ոմանք ան նոյն կողմը կիցնային ուր որ թաթաւը կերթար, ու ոմանք անոր հակառակ կողմը: Դառերը գետնէն կելային՝ ու իրենց արմատներովը՝ բուններովը ու ճիւղերովը մէյտեղ վաթսուն կանգունէն մինչև հարիւր կանգուն հեռուն կընետվէին: Չորի մը մէջի ծառերը գետնէն չորս ոտնաչափէն մինչև քսան ոտնաչափ բարձր կըկտորէրէին: Պարտեզի մը չորս կողմի ամրաշէն պատերը կործանեցան՝ ամէն մէկ կողմի պատը պարտեզին դուռի կողմը իյնալով. ու քարերը անանկ կանոնաւորապէս իրարմի: Բաժնովեցան՝ որ կարծես թէ զիտմամբ տաշած ու նոյն տեղը պատրաստ զիջված էին որմադիրներուն գործածութեանը համար:

Յօհաննէս Պրնիսնի Երեւոյն Երազէ:
Թիւ. 5:

Իմաց տեսայ երազիս մէջը որ անոնք յառաջ կերթային՝ ու Վաջասիրտը անոնց առջևը ինկեր էր. այսպէս երթալով՝ եկան ան տեղը ուր որ Վրիստիանոսին Վեռը իր կռնակէն ինկեր ու Վերեզմանի մը մէջը գլորեք էր: Ուստի աս տեղս կանկ աւելն. ու աս տեղս նաեւ օրհնեցին զՄատուած: Իսկ Վրիստինէ ըսաւ. Իմաց իմ միտքս կուգայ Վուռնէն ներս մտնալնուս մեղին ըսված խօսքը. այսինքն թէ՛ Թողութիւն պիտի

տի գտնանք խօսքով ու Վործքով. խօսքով՝ այսինքն խոստումներովը. գործքով՝ այսինքն Թողութեան ստացված ճամբովը: Խոստմունքին ինչ ըլլալուն վրայով քիչ մը բան գիտեմ. բայց ի՞նչ է գործքով Թողութիւն գտնալը՝ կամ անոր ստացված ճամբովը. ասիկա կարծեմ թէ՛ ո՛վ պարոն Վաջասիրտ, դուն գիտնալու ես. ուստի թէ որ կըհաճիս կուղինք քեզմէ լսել ասոր վրայով:

Վաջասիրտ. Վործքով Թողութիւնը ան է որ մէկը կըստանայ անիկա՝ ուրիշ մէկուն համար որ կըկարօտի անոր. չէ թէ Թողութիւն գտնող անձին գործքովը՝ հապա ուրիշ մէկուն անիկա ստացած ճամբովը. ուստի ընդհանրապէս խօսելով աս խնդրին վրայ՝ քուկին ու Վթութիւնին ու աս տղոցը գտած Թողութիւնը ուրիշ մէկը ստացած է. այսինքն, ի՞նչ որ ձեզ դռնէն ներս ընդունեց: Ու ինքը աս երկու ճամբովը ստացաւ զանիկա. Վրդարութիւն գործեց ձեզ հագվեցունելու: ու իր արիւնքը Թախեց ձեզ մէջը լըւալու:

Վրիստինէ. Բայց թէ որ ինքը իր Վրդարութիւնը մեզի կուտայ, ի՞նչ պիտի ունենայ իրեն համար:

Վաջասիրտ. Ինքը ձեր կարօտ եղածէն կամ իրեն հարկաւոր եղածէն էվելի Վրդարութիւն ունի, . . . և ան պատճառովը կընայ բաշխել անիկա. ասիկա արդարացուցիչ Վրդարութիւնն է՝ որուն ինքը իրեն համար կարօտութիւն չունի, ու անոր համար կըբաշխէ անիկա. ասկից է որ անիկա կըկոչվի Պարգև Վրդարութեան*: Եւսպէս՝ ո՛վ Վրիստինէ՝ ու Վթութիւն՝ ու դուք մնացածներդ որ հոս էք. ձեր Թողութիւնը գործքով կուգայ, կամ ուրիշ մարդու մը ըրածովը կըլայ: Վրիստոս ձեր հէրը գործեց, ու իր գործածը կըշնորհէ ան տղատ մուրացկանին որ իր դէմը կելայ:

Եւ զարձեալ՝ գործքով Թողութիւն չընորհելու համար Մատուոյ բան մը հատուցվելու է իբրեւ գին, ու նաեւ բան մը պատրաստութիւն է անով մեզ ծածկելու: Մեզը արդար օրէնքի մը իրաւայի անէծքին մատնեց մեզ: Եւրդ՝ աս անէծքէն պարտինք արդարանալ մենք Վրդարութեան

ճամբովը, մեր ըրած վնասին փոխարէն հատուցում մը վճարված ըլլալով * . որ է ձեր Տէրոջը արիւնը, որ եկաւ ու ձեր տեղը անցաւ, ու ձեր մեղքերուն համար ձեզի յատկացած մահը իր վրան առնելով մեռաւ †: Եսանկով ինքը ձեզ ձեր մեղքերէն արիւնով աղատեց, ու ձեր ապականեալ ու տգեղացեալ հոգիները Երդարութիւնով ծածկեց. ուստի ճամբովը Եստուած երբոր աշխարհը դատելու դայ, պիտի անցնի ձեզ մէջ ու չի պիտի վնասէ ձեզի:

Քրիստոս. Եսիկա մեծ բան է: Հիմայ կրտսեանս որ մեր խօսքով ու դործքով Թողութիւն գտնալուն վրայով սորվելու բան ունինք եղեր: Բարի Գթութիւն, աշխատինք միտքերնիս պահէլ ասիկա. դուք ես՝ ով իմ ղաւկընէս, աղէկ միտքերնիդ առէք ասիկա: Բայց՝ Տէր իմ, ասիկա չէր որ իմ բարի Քրիստիանոսիս բեռը իր կրունակէն ձգեց, ու սրտածառեց անոր ուրախութենէն իրեք անգամ ցաթիկել:

Քաջախոս. Ես՝ ուսոր հաւատք ընծալէն էր որ կարեց ան կապերը՝ սրոնք ու բիշ կերպով չէին կրնար կտրվել, ուստի զօրութեանը մէկ փորձը իրենց ցուցը ներլու համար էր որ տրվեցաւ իրեն՝ իր բեռը Խաչին առջևը տանելու:

Քրիստոս. Ես ալ ատանկ կարծեցի. ինչու որ Թէպէտ եւ առաջ իմ սիրտս ուրախ էր ու ցնծալից, սակայն հիմայ տասնապատիկ առաւել ուրախ է ու ցնծալից: Ու կը հաւատամ իմ զգացածէս՝ Թէ եւ տակաւին շատ քիչ զգացած եմ, որ եթէ աշխարհի մէջ ամենածանր բեռով բեռնաւորեալ մարդը հոս ըլլար՝ ու ինտոր որ ես հիմայ՝ անանկ տեսնար ու հաւատար, իր սիրտը շատ ուրախ եւ խնդապառտար պիտի ըլլար:

Քաջախոս. Ես բաներուն տեսութիւնը ու մտածութիւնը ոչ միայն հանգստութիւն ու բեռի Թէթեւութիւն կրբերէ մեզի, հապա սքանչելի սէր մ'ալ կը ծնանի մեր մէջը. քանզի (Թէ որ մէկը անգամ մը մտածելու ըլլայ Թէ Թողութիւնը ոչ միայն խոստմունքով՝ հապա առկերպովս կուգայ) անհնար է որ մէկ մարդ մը իր փրկվելուն միջոցներովը ու ճամբովը չի զգածի, ուստի

տանկ նուա՛ն Սարգովը՝ որ նոյն փրկութիւնը իրեն համար դործեց:

Քրիստոս. Շշմարիտ է. ինծի կուգայ Թէ սիրտս արունով կը լեցվի, երբոր կըմըտածեմ Թէ ինքը ինծի համար արիւն Թափեց: Ո՛վ սիրելի Լալ. ս՛վ օրհնեալ Լալ, դուն արժանի ես զիս ունենալու. դուն գնեցիր զիս. դուն արժանի ես զիս բոլորովին ունենալու: Գուն իմ արժանաւորութենէս բիւրապատիկ առաւել հատուցիր ինծի համար: Օտրմանք չէ որ ասիկա իմ էրկանս աչքերը արցունքով լեցուց, ու իր ընթացքը անանկ երագեց: Հաւաստի եմ որ ինքը զիս իր հետը կուգէր, բայց ես՝ անարդ Թշուառական Թողուցի զինքը բոլոր ճամբան մինակ երթալ: Եւ. Գթութիւն, ուր էր որ քու հայրդ ու մայրդ հոս ըլլալին. մանաւանդ Թէ Պարոն Վախկոտին կէնն ալ. ու իմ բոլոր սրտովս կը բաղձամ հիմայ որ տիկին Վախաշորը եւս հոս ըլլար: Ստորդ ստորդ իրենց սրտերը պիտի ճմլէին. ու ոչ մէկին վախերը եւ ոչ միւսին զօրաւոր ցանկութիւնները պիտի յաղթահարէին զիրենք, կրկին իրենց բնակարանը դառնալ ու բարի ճամբորդներ ըլլալը մերժել:

Քաջախոս. Գուն հիմայ քու զգացումներուդ բորբոքովը կը խօսիսկոր: Կրկարծեմ որ միշտ ատանկ բորբոք մը պիտի ունենաս: Եսիկա ամէն մէկուն չի տրվիր. քու Յիսուսիդ արիւն Թափելը տեսնողներուն ամէն մէկուն չի տրվիր: Կային որ անոր քովը կայներ էին՝ ու իր կողմ արիւնին դետինը վաղելը կը տեսնային, եւ սակայն այնչափ հեռու էին ասիկայ՝ որ անիկա կը կը ծաղկուն տեղը վրան կը խնդային, ու անոր աշակերտելու տեղը սրտերնին կը կարծրացունէին անոր դէմ: Ուստի՝ իմ աղջիկներս, ձեր բոլոր ունեցածը մասնաւոր տպաւորութիւնով մըն է որ կըստացվի իմ ձեռքը սա՛ծիս վրայ բարեպաշտ մտածութիւն մը ընելով: Յիշեցէք որ ըսվեցաւ ձեզի Թէ հաւը իր հասարակ յայտով իր ձաղերուն կեր չի տար. ուստի դուք մասնաւոր շնորհքով մը ունիք ասիկա:

Ես միջոցիս երազիս մէջը տեսայ որ ճանապարհորդները առաջ կընթային՝ մինչեւ որ եկան ան նոյն տեղը ուր որ Պարզամիտը՝ Օոյլը ու Յանդուղնը քնացեր էին, երբոր Քրիստիանոս իր ճամբորդութեանը

* Կառ. 7. 13: † Հառ. 7. 34:

անոնց քովէն անցաւ . և ահա անոնք ճամբուն մէկ կողմը քիչ մը հեռուն երկաթնէրու մէջ կախված էին :

Անտոնի Վթութիւնը իրենց ուղեցոյցին ու առաջնորդին ըստ . Ո՞վ են աս իրեք մարդիկը : ու ի՞նչ պատճառով հոն կախված են :

Վաշա՛կր . Աս իրեք մարդիկը չար մարդիկ էին . իրենք միտք չունէին ճամբորդ ըլլալու : ու ո՞վ որ կրնային արդիւլէ՛լ՝ կարգիլէին : Իրենք ինքզինքնին ծուլութեան ու յիմարութեան տըւեր էին : ու ո՞վ որ կրնային համոզել նոյնպէս կրնէին . ու մի անգամայն կըսորվեցունէին անոնց կարծել թէ վերջապէս աղէկ պիտի ըլլայ իրենց : Վրիտախնոս ասկից անցնելուն քնացած էին ասոնք : ու հիմայ ձեր անցնելուն կախված են :

Վե՛ն-վե՛ն . Բայց կրցա՞ն արդեօք մէկը համոզել որ իրենց կարծիքը ընդունի :

Վաշա՛կր . Ե՛յ, շատերը ճամբէն մոլորցուցին : Ա՛հը կար Ծանրաքայլ ա՛նունով : որ համոզեցին իրենց պէս ընելու : 'Կաւ կարծահոգի' Վատասիրտը՝ Հանկութեան—հետեորդ՝ ու Վնէածը : ու մանկաւ մարդ կին մը Վուլ անունով համոզեցին ճամբաներնուն դառնալ ու իրենց պէս ըլլալ : Եսկից իզատ ձեր տէրտը վրայով գէշ համբաւ մը հանեցին : ուրիշները յորդորելով՝ թէ ինքք մէկ խիստ դործավար մըն է : 'Կաւ չար լուր մ'ալ բերին Բարի Լերկին վրայով : բտելով՝ թէ անիկա քանի մը հոգիներուն ըսածին կէտն չափ ալ աղէկ չէ : Ակոցին նաւ անարգել իր ծառաները : ու անոնց ամէնէն աղէկները ուրիշներուն գործին մէջ մոնող ձանձրացուցիչ բանասարկու կարծել : 'Կարձեալ՝ Բտուծոյ հացը յարդ կըկոչէին : իր դաւկըներուն հանգրտութիւնները՝ Լրեակոյութիւն : ու ճանապարհորդներուն նեղութիւնը ու աշխատութիւնը՝ Ենթուտ բաներ :

Թէ որ ասանկ անձինք էին՝ ըստ Վրիտախնէ : բնաւ չի պիտի կըսկըծամ դիւրեմք : Երժանաւոր են եղեր ասանկ վախճանի մը պատահելու . ու կարծեմ թէ աղէկ է որ ասանկ ճամբուն մօտը կախված են : որպէս զի ուրիշներն ալ տեսնան ու զգուշանան : Բայց աղէկ չի պիտի՞ ըլլար թէ որ իրենց յան-

ցանքները երկըթէ կամ պղնձէ տախտակէ մը վրայ փորագրովէր ու հոս ձգվէր՝ ուր որ իրենց չարագործութիւնները կատարեցին : որ ուրիշ գէշ մարդոց օրինակ ըլլար :

Վաշա՛կր . Ետանկ եղած է : ինտոր որ աղէկ կրնաս իմանալ թէ որ քիչ մը զէպի պատը երթաս :

Վե՛ն-վե՛ն . Չէ՛ չէ՛ . Թող կախված մնան իրենք՝ ու իրենց անունը ժանկառի : ու իրենց չարագործութիւնները յուստեան Թող մնան իրենց զէմ վկայութիւն ըլլալու : Աս մէկ մեծ շնորհք մը կըկարծեմ որ մեր հոս դալէն առաջ կախվէր են ասոնք . ո՞վ գիտէ թէ մեղի պէս տկար կնիկներուն ինչ պիտի ընէին ասոնք :

Այսպէս առաջ գոցին անոնք՝ մինչև որ Վժուարութեան լեւին ոտքը հասան : ուր որ բարի Վաշախրտը նորէն աւելի մը ունեցաւ անոնց պատմելու ինչ որ հոն պատահէր էր՝ Վրիտախնոսին անկից անցնելուն : Աւտի առաջ աղբւլըր տարաւ զանոնք : ու ըստ . Եհա տախկա է ան աղբւլըր՝ որմէն Վրիտախնոս խմեց աս լեւը ելլալէն առաջ : ու անտոներ ստիկա յտակ ու աղէկ էր . բայց հիմայ մէկու մը ոտքովը պըտորած է՝ որ չուղեր թէ ճանապարհորդները իրենց ծարաւը մարեն : աս : Եսոր վրայ Վթութիւնը ըստ . Բայց ինչու ասանկ նախանձոտ է ան անձը : Իսկ իրենց ուղեցոյցը ըստ . Թէ որ աս ջուրը աւելրվի՝ ու անուշ և աղէկ ամաններու մէջ զրվի : կըլլայ : ինչու որ անտոներ աղտեղութիւնը ամանին տակը կիջնայ : ու ջուրը ինքիւրմէն էվելի յտակ կըվազէ : Աւտի Վրիտախնէ ու իր ընկերները պարտաւորեցան նոյնպէս ընել . աւին հողէ ամանի մը մէջ զրին ան՝ ու անանկ Թողուցին մինչև որ աղտեղութիւնը տակը իջաւ : ու ետքը խմեցին անկից :

Անկէ ետե լեւանը բոքի երկու ճամբաները ցուցուց անոնց՝ ուրկից փարխեցին ու կեղծաւորը ինքզինքնին կորսնցուցին . ու ըստ . Ետնք վտանգաւոր ճամբաներ են : Վրիտախնոս ասկից անցնելուն երկու հոգի կորսնցուցան աս ճամբաներուն մէջ : Եւ թէպէտ կըտեսնաք որ աս ճամբաները շրդ թանկերով ցիցերով ու խրամներով կապված են : բայց կան ոմանք որ աւաւեւ

կրնորեն աս ճամբաներէն երթալ, քան
թէ աս լեռը ելլալու աշխատ ըլլալ:

Քրիստոսն. « Եւ մեարիշտներուն ճամբան
խիտ է » * : Օգարմանալի բան է որ առանց
վեզերին կոտորակը կրնան մտնալ աս
ճամբաները :

Քաջասիրտ. Յանդգնաբար կը համարձա
կին անանկ ընել, և մանաւանդ թէ որ եր
բէք լատաւորին սպասաւորներուն մէկը
դիպումով զերենք տեսնայ՝ ու կանչէ ա
նոնք՝ ու ըսէ իրենց թէ ծուռ ճամբուն մէ
ջըն են, և պատուիրէ ալ որ վտանգէն
զգուշ կենան, նախատանքով կը դառնան ու
պատասխան կուտան և կըսեն. « Եւ խօս
քին համար՝ որ դուն լատաւորին անունովը
մտնող ըսիր, չի պիտի մտնի ընենք քեզի.
հապա անշուշտ ան պիտի ընենք՝ ինչ որ մեր
բերաններէն կելլայ » † : Եւ կից իզատ թէ
որ քիչ մը հեռուն նայիք՝ պիտի տեսնաք որ
աս ճամբաները բուռական զգուշութիւն պի
տի ընծայեն մէկուն՝ ոչ միայն աս ցիցերովը
ու խրամներով ու շղթաներովը, հապա
նաև ցանկապատ ըլլալովնին. և սովայն
անոնք հոն երթալ կրնորեն :

Քրիստոսն. Օղջ կն անոնք, չեն սիրեր
աշխատիլ. դուռի վեր ճամբան անհամայն է
իրենց: Եւ յայտն՝ անոնց վրայ կը կատարի
ան զբովածը, թէ՛ Վատերուն ճամբան
փուշով հուսած է ‡ : Եւ առեւ կրնորեն
լարված որդայթի մը վրայ քայլել՝ քան
թէ աս լեռն ՚ի վեր ելլալ ու մնացած
ճամբան մինչև Քաղաքը երթալ:

Հիմայ ալ ճամբայ ելան, ու սկսեցին
լեռն ՚ի վեր ելլալ: Բայց լեռանը գլուխը
հասնելէն առաջ Քրիստոսնէն շունչը սկը
սեց կտրիլ, ու բաւ. Եւ իկա իրաւ շնչա
սպաւ լեռ մըն է. զարմանք չէ որ իրենց
հանգստութիւնը հագնելուն Եվել սի
ւողները տափարակ ճամբայ մը կրնորեն:
Եւնկէ ետեւ Վթութիւնը բաւ. Եւ քիչ մը
պարտիմ նստիլ. ու տղոցը պնտ փոքրը
սկսեց լալ: Եւնկէ եկէք՝ բաւ. Քաջա
սիրտը. մի նստիք հա. ինչու որ քիչ մը
վերը Իշխանի Օտաւատունը կայ: Եւ տը
փոքրիկ տղին ձեռքէն բռնեց. ու վեր դէ
պի հոն կը հանէր զանիկա:

* Եւ. 15: † Եւ. 16, 17: ‡ Եւ. 19:

Երբոր ան Օտաւատունը եկան՝ շատ կը
փափաքէին նստիլ, ինչու որ բոլորն ալ
արին քրտինքը մտած էին: Եւ նստին Վթ
ութիւնը բաւ. Հանգստութիւնը սրճափ
անուշ է աշխատողներուն * . ու սրճափ բա
րի է ճամբորդներուն Իշխանը՝ անոնց հա
մար ասանկ հանգստութեան տեղեր պատ
բաստելու: Հատ անգամ լսեցի ես աս
Օտաւատունին վրայով, բայց բնաւ տե
սած չէի առաջ: Բայց հոս զգուշ կենանք
քնանալէն, ինչու որ՝ ինտոր որ լսած եմ,
Քրիստիանոսին շատի նստաւ անիկա:

Եւ նստին Քաջասիրտը բաւ տղոցը. Եւ
կէք նայիմ. իմ գեղեցիկ տղաք, ինտոր
էք: Ի՞նչ կը խորհիք հիմայ ճամբորդու
թեան երթալու վրայ: Տէր իմ՝ բաւ պըզ
տիկը. սեպէ թէ ես ճամբան մտալու էի.
բայց շնորհակալ եմ քեզի՝ որ իմ կարօտու
թեանս ատենը ձեռք տըւիր ինծի: ու իմ
միտքս կուգայ հիմայ ինչ որ իմ մայրս ը
սաւ ինծի. այսինքն՝ թէ Եւրկինքը երթա
լու ճամբան սանդուխի կընմանի, ու Վթ
ութիւնը տանող ճամբան լեռնէն վար իջնա
լու: Բայց առաւել տղէկ է ինծի սանդու
խէն վեր կենայ երթալ, քան թէ լեռնի
վար Սահուան վաղել:

Եւ նստին Վթութիւնը բաւ. Բայց ա
ռակը կըսէ. Եւն ՚ի վար իջնալը դիւրին
է: Եւն հակոբոս բաւ, (քանզի աս էր
տղեկին անունը.) Եւն օրը կուգտոր՝ որ ա
տեն իմ կարծեօք լեռնի վար իջնալը ամէ
նէն դժուար պիտի ըլլայ: Եւ պիտ տղա՝ ը
սաւ իր վարժապետը. շնտակ պատառիան
տըւիր իրեն: Եւ նստին Վթութիւնը ժպտե
ցաւ, բայց փոքրիկ տղեկը կարմրեցաւ:

Եւնկէք՝ բաւ Քրիստոսն. կտոր մը բան
կուտէք բերաննիդ քիչ մը անուշացունելու.
քանի որ նստեր էք տոբերնիդ հանդէսունե
լու. ինչու որ նուա մը ունիմ ես՝ որն որ Վա
րոն Սեկնիցը իր դռնէն դուրս երո՞ծ տունս
իմ ձեռքս դրաւ. ինքը քիչ մը չէ մեղը ու
շեշէ մ'ալ կազգուրիչ հեղանիւթ մը տը
լաւ ինծի: Եւ կարծեցի որ ինքը բան մը
տըլաւ քեզի՝ բաւ Վթութիւնը. ինչու որ
մէկ զի կանչեց քեզ: Եւն տառնիկ ըրաւ.
բաւ միւսը. բայց և այսպէս՝ պնտ ա
ռաջ մեր բնակարանէն ելլալուս ինտոր

* Ս. 19, 28:

պիտի ըլլայ ըսի նէ՝ անանկ պիտի ըլլայ . բոլոր իմ ունեցած բարիքներուս բաժանորդ պիտի ըլլաւ դուն , որովհետեւ այսչափ յօժարութեամբ ընկեր եղար ինծի : Ենկէ ետեւ տրւաւ անոնց՝ ու անոնք կերան , թէ Գթութիւնը և թէ տղաքը : Ու դուն՝ տէր իմ , ըսաւ Քրիստինէ Բաջասիրտին . դուն ալ կրկամիս մեղի պէս ընել : Բայց ան պատասխան տրւաւ ըսելով . Գութ Զամբայ կերթաքոր , ու ես շատ չանցած ետ պիտի դառնամ : ձեր ունեցածը շատ օգուտ կրնայ ընել ձեզի . տունը ամէն օր նոյն բաները կուտեմ : Եւ ինչպէ՞ տրբոր կերան ու խմեցին ու քիչ մ'ալ խօսակցեցան , իրենց առաջ նորդը ըսաւ անոնց . Օրը իրիկուն կը լսուի . կուզէք նէ պատրաստը ձեր Զամբայ ելլալու : Ուստի Զամբայ ելան , ու փոքրիկ տղաքը առջևնուն կերթային . բայց Քրիստինէ կողովորէ հեղանութիւն շեշէն մուրացաւ իր հետը առնելու . վասն որոյ իր տղոցը մէկը ետ խրկեց անիկա բերելու : Եւ նստան Գթութիւնը ըսաւ . Կարծեմ թէ աւիկա մուսացութեան տեղ մին է . հոս կորսնցուց Բրիտանիան իր թուղթը , ու հոս ձգեց Բրիտանիէ իր շեշէն . ի՞նչ է ասոր պատճառը տէր իմ : Պատասխան տրւաւ իրենց առաջնորդը ու ըսաւ . Պատճառը քունը կամ մուսացութիւնն է . ոմանք երբոր արթուն քնալ պարտին՝ կըքնանան , ու ոմանք երբոր մտքերնին պահել պարտին՝ կըմոռնան . ու հանգստութեան տեղերը Զամբորդներէն ոմանց սովորաբար մէյմէկ բան կորսնցունելուն գլխաւոր պատճառը աս է : Զամբորդները պարտին արթուն քնալ ու մտքերնին պահել իրենց արդէն ընդունածը՝ իրենց ամենամեծ ուրախութեանը մէջ ալ . բայց ասիկա չընելուն համար շատ անգամ իրենց ուրախութիւնը արցունքներով կըվերջանայ , ու իրենց ցորեկը ամպով կըմթընայ . տեսէք Բրիտանիանսին պատմութիւնը՝ ու իմացէք թէ ինչ պատահեցաւ անոր աս տեղը :

Երբոր եկան ան նոյն տեղը հասան՝ ուր որ կասկածուող ու Վախկոտը Բրիտանիանսին պատահէր էին յորդորելու դէպքը որ առիւծներուն վախէն ետ դառնայ , տեսան որ հողաբլուր մը շինված էր հոն , ու անոր առջևը դէպի Զամբուն վրայով լայն տախ-

տակ մը կար՝ տուն մը ոտանաւոր զրկած վրան . ու անոր տակը ան հողաբլուրին շինվելուն պատճառը նշանակված էր : Տախտակին վրայի ոտանաւորը աս էր :

Եւ հողաբլուրը ո՞վ որ կրտսնայ ,

Սրտին ու լեզուին թող զգուշանայ .

Բայց թէ որ չընէ՝ ինքն ալ անպատճառ

Ուրիշներուն պէս պատժապարտ կը լայ :

Իսկ ոտանաւորին տակի խօսքն էր՝ « Եւ հողաբլուրը շինվեցաւ որ վախկոտութեամբ կամ կասկածոտութեամբ ասիկց անդին Զամբորդութեան երթալով վախցողները աւտոր վրայ պատժըվին : Կաւ ասոր վրայ երեցան կլակոտ երկաթով կասկածաւորն ու Վախկոտին լեզուները , Բրիտանիանսը իր Զամբէն խախտելու ջանալուն համար » :

Եւստին Գթութիւնը ըսաւ . Եսիկա շատ նմանութիւն ունի ան Վիրելին խօսքին , թէ՛ « Ի՞նչ պիտի տրվի քեզի՝ կամ ի՞նչ պիտի ըլլայ քեզի , ո՞վ նենգաւոր լեզու : Օգրաւորին սուր նետերը՝ ու զէնքն վառած ածուխները » :

Եւսպէս անոնք յառաջ դացին մինչև որ առիւծները սկըսեցին երևալ : Կանք որ պարոն Բաջասիրտը դորաւոր մարդ ըլլալով առիւծներէն վախ չունէր ինքը : Եւ սակայն երբոր առիւծներուն եղած տեղը եկան , տղաքը որ առջևէն կերթային՝ հիմայ սկըսեցին ետ քնալ , որովհետեւ կըվախնային առիւծներէն . ուստի ետ դարձան ու մէկալներուն ետեւէն կըբալէին : Ետոր վրայ իրենց առաջնորդը խնդաց ու ըսաւ . Ինչ տո՞ր էք հիմայ՝ տըղաքս , երբոր վտանգ չըլլայ առջևէն երթալ կըսիրէք՝ ու երբոր առիւծներ երևալ սկսին ետեւ դալ կըսիրէք հո՞ն :

Երբոր առաջ կերթային՝ Բաջասիրտը իր թուրը քաշեց որ առիւծներուն հակառակ Զամբայ բանայ Զամբորդներուն : Եւստին մէկը երևան ելաւ՝ որ կըթուէր թէ առիւծները կըզրգուէր անոնց դէմ , ու ըսաւ Զամբորդներուն առաջնորդին . Ի՞նչ է պատճառը որ դուն հոս եկար : Կանք որ մարդուն անունը էր՝ Կոժուադէմ՝ կամ Երիւնհահեղ , Զամբորդները սպաննելուն պատճառովը : ու ինքը հսկաններուն ցեղէն էր :

Վաշախիւր . Պատասխան տրւաւ ճամբորդներուն առաջնորդը . Ըստ կնիկները ու տղաքը ճամբորդութեան կերթանկոր , ու կրենց երթալու ճամբան ասիկա է . ու պիտի երթան ասոնք քեզի ու առիւծներուն հակառակ :

Խոթառաքի . Ըստ չէ՛ անոնց ճամբան , ու չի պիտի երթան ասիկայ : Ըստ եկայ որ արդիւն զանոնք , ու ան դիտաւորութեամբը առիւծները կը գրգռեն :

Հիմայ՝ Ճամբարիտը խօսելով առիւծներուն կատաղութենէն ու զանոնք գրգռողին գազանաբարոյութենէն ատենէ մը ՚ի վեր աս ճամբան շատ պարապ մնացեր էր , ու գրեթէ բոլորովն խոտով ծածկւելէր :

Խոթառաքի . Ընտանի երգում ըրաւ մարդը առիւծներուն վրայ թէ անկից չի պիտի անցնին . ու անոր համար հրամայ որ մէկ ղի դառնան , ինչու որ անկից անցք չունենալու են :

Բայց անոնց Վաշախիւրտ առաջնորդը առաջ Խոթառաքիին մօտեցաւ , ու անանկ սաստկութեամբ անոր վրայ յարձակեցաւ իր թուրովը , որ զանիկա պարտաւորեց ետ քաշվելու :

Խոթառաքի . Ընտանի առիւծները գրգռողը ըսաւ . Գուն իմ երկրիս վրայ զիս պիտի սպաննեն :

Վաշախիւր . Ըստ մեր եղած ճամբան թաղաւորին պողոտան է , ու դուն անոր ճամբուն վրայ դրեր ես աս առիւծները . բայց աս կնիկները ու աս տղաքը՝ թէ և տկար ալ են , քու առիւծներուն հակառակ իրենց ճամբան պիտի յառաջանան : Ու աս խօսքովը դարձեալ մէկ ուժգին հարուած մը տալով անոր՝ իր ծունկերուն վրայ գետնինը ձգեց զանիկա : Ըստ նոյն հարուածովը նաև անոր սողաւարտը կտրեց , ու միւս հարուածով մը մէկ թիւր կտրեց : Ընտանի հսկան անանկ զարհուրելի եղանակով մը կանչեց , որ իր ձայնը կնիկները վախցուց . բայց և այնպէս ուրախ էին որ գետնին վրայ անոր թաւալելը կը տեսնային : Գանք որ առիւծները շղթայով կապված էին , ու իրենցմէ բան մը չէին կրնար ընել : Ուստի երբոր անոնք գրգռողը Խոթառաքիին սպաննելովէցաւ , Վաշախիւրտը ճամբորդներուն

ըսաւ . Եկէ՛ք հիմայ իմ ետեւս , ու վնաս մը չի պիտի պատահի ձեզի առիւծներէն : Ուստի ամէնը մէկէն առաջ գացին , բայց կնիկները անոնց քովէն անցնելուն կը դողդողային . տղաքը ևս կերեւային թէ պիտի մեռնէին , բայց առանց վնասի մը ամէնն ալ անցան :

Երբոր Գունապանին բնակարանը երեւալ սկսեց , շուտով եկան հասան հոն . բայց մինչև հոն երթալին շատ արտորացին , ինչու որ գիշեր ատեն ան տեղը ճամբորդութիւն ընելը վտանգաւոր է : Ուստի երբոր դուռը եկան՝ առաջնորդին զարկաւ անիկա , ու Գունապանը ձայն տրւաւ թէ՛ Ո՛վ է ան : Բայց առաջնորդը Ըստ ըսածին պէս՝ անոր ձայնը ճանչցաւ , ու վար իջաւ . ինչու որ ան առաջնորդը ճամբորդներուն ուղեցոյց ըլլալով շատ անգամ հոն եկած էր : Երբոր վար իջաւ՝ դուռը բացաւ , ու Վաշախիւրտ շիտակ դրանը առջևը կայնած տեսնալով՝ (որովհետեւ չի տեսաւ կնիկները , որ անոր ետեւը կայներ էին) ըսաւ անոր . Ի՞նչպէս ես՝ պարոն Վաշախիւրտ , ասանկ ուշ ատեն ինչ բան ունիս հոս աս գիշեր : Ընալ պատասխան տրւաւ ու ըսաւ . Գանի մը ճամբորդներ բերի՝ որոնք իմ Տէրօջա հրամանովը հոս պիտի մնան : Կանուխ կրնայի հասնիլ հոս թէ որ առիւծները գրգռել ուղող հսկային հետը չի ծեծկլվէի : Բայց իր հետը մէկ երկար ու սաղտկալի կռիւ մը ընելէս ետքը զինքը սպաննեցի , ու ճամբորդները անվրնաս հոս հասցուցի :

Գունապան . Երբ չէ՞ս գար , ու մինչև առտու մնար :

Վաշախիւր . Զէ աս իրիկուն իմ Տէրօջա պիտի դառնամ :

Բրեւարի . Տէր իմ , չեմ գիտեր թէ ինչ պէս ուզեմ քեզ ձգել մեր ճամբորդութեանը մէջ . դուն շատ հաւատարիմ ու շատ սիրելի եղար մեզի : Գուն մեր տեղը անանկ քաջութեամբ կռուեցար , դուն զմեզ անանկ որտանց խրատեցիր , որ բնաւ չի պիտի մոռնամ քու մեզի ըրած երախտիքդ :

Գլուխ . Իսկ Գունութիւնը ըսաւ . Երբ նի թէ մինչև մեր ճամբուն վերջը քեզ մեզի ընկեր ունենալու կարող ըլլայինք : Ո՛րքե

պէս ողորմելի կնիկները ներդաշնակեցին լեցուն, ասանկ ճամբու մը մէջ առանց բարեկամի ու առանց պաշտպանի մը ինչպէս կրնան զիմանալ :

Յաջորդ . Բնիկ ետեւ տղայը պինտ փոքրիկը Յակոբաբը բոսա . Կաղաքէմ տէր , կամք ըրէ մեր հետը երթալու՝ ու օգնէ մեզի . որովհետեւ մենք այսչափ տկար ենք , ու ճանապարհը ասանկ վտանգաւոր է :

Բաշա . Կա իմ Տէրոջս հրամանին կը նայիմ . Թէ որ ինքը մինչեւ ճամբուն վերջը ձեզի ուղեցոյց ըլլալու զիս կարգէ , յօժար կամբով պիտի սպասաւորեմ ձեզի : Բայց աս մասին դուք պակաս գտնելուցաք առաջ . ինչու որ երբոր ինքը հրաման ըրաւ ինծի մինչեւ հոս ձեր հետը գալու , առանձնը իրմէն ինչպէս ելիք զիս՝ որ բոլոր ճամբան ձեր հետը երթամ . ու ինքը ձեր ինչպէս պիտի կատարէր : Բայց առ այժմ պարտիմ հրաժարիլ ձեզմէ . ուստի բարի . Բարեկամներ , Գլխաւորներ ու իմ քանջ տըղաքս , մնաք բարով :

Ինչպէս . Բայ :

Գլխաւորներ փիլիսոփան ան կարծիքը ունի . Թէ բնաւ ուշ է մէկ մարդու մը լըլը սորվիլ . ու աս կարծիքը կը հանէ մարդկային մարմնոյն զանազան մասերուն տեսակարար ծանրութիւնէն : Սրունքները թեւերը ու գլուխը կարծր մասունքներ ըլլալով անուշ ջուրէն քիչ մը ծանր են . բայց մարմնին բունը՝ մանուկն աւոր վերի մասը իր դատարկութեանը պատճառով ունի այնչափ թեթեւ է ջուրէն՝ որ մարմնին բոլորը մէկէն առնելով ջուրին մէջը ընկնելու չափ ծանրութիւն չունի , հազար մէկ մասը վեր պիտի մնայ մինչեւ որ թոքերը ջուրով լեցնեն : Բնիկ կը պատահէ՝ երբոր մէկ մարդ մը իր բերանը ու ունեղերը ջուրին մէջը եղած ատենը վախալ կը ջանայ շունչ առնելու , ու օգնէ ինչ որ կը քաշէ ներս : Սրունքները ու թեւերը աղի ջուրէն թեթեւ են , ու ջուրը զանոնք կը վերցունէ . անանկ որ մարդկային մարմնը իր գլխոյն մեծագոյն ծանրութիւնը չըլլար նէ աղի ջուրին մէջը ընկնէր , թէ և թոքերն ալ ջուրով

լցած ըլլային : Ուստի մէկ մարդ մը ինքը զինքը կռնակին վրայ դարձունելով ու թեւերը տարածելով , զիւրութեամբ կը նայ պառկիլ . ջուրին երեսը՝ անանկ որ իր բերանը ու ունեղերը ազատ պահէ շունչ առնելու համար . ու իր ձեռքերը թեթեւ մը շարժելով կը նայ մարմնին երեսնիւար դառնալը արդիւնէ , թէ որ դառնալու հակառակութիւն մը ունենալ գտայ . Բայց անուշ ջուրի մէջ թէ որ մէկ մարդ մը ինքը զինքը կռնակին վրայ դարձունէ՝ չի կրնար երկար ատեն ան գիւրքով մնալ , բայց եթէ իր ձեռքերը ջուրին վրայ պէտք եղածին պէս շարժելով . թէ որ անանկ չընէ՝ սրունքները ու մարմնին վարի մասը կամայ կամայ կընկնէ մինչեւ որ շետակ կայնած դիւրի մը գտայ . աս դիւրին մէջը կախված կը մնայ կուրծքին դատարկութիւնը գլուխը ջուրէն վեր պահելով : Բայց թէ որ աս կայնած դիւրին մէջը գլուխը շետակ ու սերէն վեր բռնով ինչպէս ցամաքը կայնած ատենին , գլուխին ջուրէն դուրս մնացած մասին ծանրութիւնը մարմնը է վերէ կընկնէ՝ ու ջուրը բերնէն ու ունեղերէն վեր կըլլայ , և դուրս աչքերէն ալ քիչ մը վեր . և ասանկ՝ մէկը չի կրնար երկար ատեն կախված կրնալ ջուրին մէջը : Սակայն աս կերպով շետակ մարմնը կախված ըլլալով թէ որ գլուխը բոլորովին զէպի ետեւ ձգվի՝ անանկ որ երեսը վեր բոլոր ետեւի մասը ջուրին մէջը կընկնէ , ու ջուրը անոր ծանրութիւնը մեծապէս վերցունելով երեսը ջուրէն դուրս կը մնայ շնչառութիւն ընելու համար բոլորովին ազատ : Բնիկ մէկ շունչ առնելուն մաս մը կը բարձրանայ՝ ու շունչ տալուն մաս մը կիջնայ : Բայց բնաւ այնչափ չի ցածնար որ ջուրը իր բերանը ծածկէ : Երբոր լըլը չի զետեղ մէկը զիւրածով ջուրը ինչպէ՞ թէ որ կարենայ միտքը վրան պահելով անօգուտ շարժումներ ընելէն ետեւ կրնալ ու թող տալ որ մարմնը աս իր բնական զէքքին գտայ , ասանկով երկար ատեն ընկնելէն ազատ կընայ մնալ մինչեւ որ օգնութիւն մը հասնի իրեն : Բայց հանգիստ ընելու վրայով՝ անոնց աւելորդ ծան

բուծիւնք ջուրին մէջը ոչինչ կըսեալի : զաւ չի գիտցողները սպասելու ջանքեր որովհետեւ ջուրը վեր կըբռնէ զանոնք : Ընելուն կըկորսըվին : Լողալ գիտցողը իր թէպէտեւ ջուրէն զուրս աւանդելնուն ար մարդասիրական ջանքերուն զոհ մը չըլլալու դարեւ շատ ծանր են : Բայց աղէկ չէ որ համար պարտի զգուշանալ՝ որ իր երեսը մէկ մարդ մը տասնիկ զիպուածի մը ատեն խեղդըւելու անձին դարձուցած անոր չի միտքը վրան սլահելու ապուելին : հասցա մտեանայ : որ չըլլայ թէ յափշտակիւ ան պէտք է աղէկ լողալ սորվիլ : Բնատներ կից . քանզի խեղդըւելու մարդը սաստիկ շատ զիպուածներու մէջ առ ճարտարու զօրութեամբ կըբռնէ ինչ բանի որ պատա թիւնը ունենալուն համար ապահով պիտի հի : Պէտք է կռնակէն բռնել զանիկա : ու ըլլայ : և շատ ուրիշ զիպուածներու մէջ անմիջապէս թող տալ թէ որ իր վրան ալ երջանիկ պիտի ըլլայ վտանգին ցաւալի դառնայ : Թէ որ խեղդըվելու անձը լու կասկածներէն ազատ ըլլալով . մէր թողունք դացորը բռնելու ըլլայ՝ ուրիշ ճար չի կայ ասանկ զուարճալի ու օգտաւար կըթու ազատելու՝ բայց եթէ ինքըզինքը ձգել որ թեան մը վայելչութիւնը : Բայցի օգտակար յատակը իջնայ : ու հոն ջանալ անկից կըթուծիւն մը ըլլալէն ցուրտ բաղնիքի պըրծելու : Խեղդըվող անձը կըջանայ միշտ ջուրին երեսին մօտ սլահել զինքը : ու երբոր դէպի յատակը իջնալու ըլլայ բնականաբար իր բռնածը թող կուտայ :

Լսա ալ յիշատակելու արժանի բան մըն է՝ թէ զրեթէ ամէն ջուրը իյնողները կը խեղդըվին՝ թէ որ ուրիշները իրենց օգ նուծեան չի համին : կամ թէ որ իրենք առաջուց լողալ սորված չըլլան : Բայց յայտնի պատճառը վախն է : Վերը ցուցուցինք թէ մարդկային մարմինը բնական սկզբունքներով պարտի ջուրին երեսը մը նալ թէ որ բուն մեր անպէտ շարժմունք ներովը չի խափանվի . և թէ մէկ մարդ մը աղի ջուրին մէջը թեւերը տարածած իր կռնակին վրայ պառկելով՝ կըտարուբերի : Բերանը ու ունեզերը ջուրին երեսէն վեր մնացած համարձակ շնչառութիւն ընելու կարող ըլլալով . և թէ նոյն անուշ ջուրի մէջ ալ կրնայ ընել իր ձեռքերը թեթեւ մը շարժելով : Վասն որոյ մէկ մարդ մը որ ինքըզինքը ջուրին մէջը ընկղմած կըգտնայ ու չի կրնար լողալ : Թէ որ վախէն ստիպ ված անօգուտ շարժմունքներ ընելուն տեղը պատճառ կըլլան : հանդարտ ու անշարժ կենայ : պիտի ազատի : Հանկարծ ու սառ տիկ կերպով ջուրը իյնալը առջի բերանը զինքը կընկղմէ : բայց անմիջապէս նորէն ջուրին երեսը կելլէ : սակայն ընդհանրապէս անատներ վատաբաղդիկ հակամիտու սել թէ ջուրը զրկելու . և կամ թէ իր

բուծիւնք ջուրին մէջը ոչինչ կըսեալի : զաւ չի գիտցողները սպասելու ջանքեր որովհետեւ ջուրը վեր կըբռնէ զանոնք : Ընելուն կըկորսըվին : Լողալ գիտցողը իր թէպէտեւ ջուրէն զուրս աւանդելնուն ար մարդասիրական ջանքերուն զոհ մը չըլլալու դարեւ շատ ծանր են : Բայց աղէկ չէ որ համար պարտի զգուշանալ՝ որ իր երեսը մէկ մարդ մը տասնիկ զիպուածի մը ատեն խեղդըւելու անձին դարձուցած անոր չի միտքը վրան սլահելու ապուելին : հասցա մտեանայ : որ չըլլայ թէ յափշտակիւ ան պէտք է աղէկ լողալ սորվիլ : Բնատներ կից . քանզի խեղդըւելու մարդը սաստիկ շատ զիպուածներու մէջ առ ճարտարու զօրութեամբ կըբռնէ ինչ բանի որ պատա թիւնը ունենալուն համար ապահով պիտի հի : Պէտք է կռնակէն բռնել զանիկա : ու ըլլայ : և շատ ուրիշ զիպուածներու մէջ անմիջապէս թող տալ թէ որ իր վրան ալ երջանիկ պիտի ըլլայ վտանգին ցաւալի դառնայ : Թէ որ խեղդըվելու անձը լու կասկածներէն ազատ ըլլալով . մէր թողունք դացորը բռնելու ըլլայ՝ ուրիշ ճար չի կայ ասանկ զուարճալի ու օգտաւար կըթու ազատելու՝ բայց եթէ ինքըզինքը ձգել որ թեան մը վայելչութիւնը : Բայցի օգտակար յատակը իջնայ : ու հոն ջանալ անկից կըթուծիւն մը ըլլալէն ցուրտ բաղնիքի պըրծելու : Խեղդըվող անձը կըջանայ միշտ ջուրին երեսին մօտ սլահել զինքը : ու երբոր դէպի յատակը իջնալու ըլլայ բնականաբար իր բռնածը թող կուտայ :

Լսա ալ յիշատակելու արժանի բան մըն է՝ թէ զրեթէ ամէն ջուրը իյնողները կը խեղդըվին՝ թէ որ ուրիշները իրենց օգ նուծեան չի համին : կամ թէ որ իրենք առաջուց լողալ սորված չըլլան : Բայց յայտնի պատճառը վախն է : Վերը ցուցուցինք թէ մարդկային մարմինը բնական սկզբունքներով պարտի ջուրին երեսը մը նալ թէ որ բուն մեր անպէտ շարժմունք ներովը չի խափանվի . և թէ մէկ մարդ մը աղի ջուրին մէջը թեւերը տարածած իր կռնակին վրայ պառկելով՝ կըտարուբերի : Բերանը ու ունեզերը ջուրին երեսէն վեր մնացած համարձակ շնչառութիւն ընելու կարող ըլլալով . և թէ նոյն անուշ ջուրի մէջ ալ կրնայ ընել իր ձեռքերը թեթեւ մը շարժելով : Վասն որոյ մէկ մարդ մը որ ինքըզինքը ջուրին մէջը ընկղմած կըգտնայ ու չի կրնար լողալ : Թէ որ վախէն ստիպ ված անօգուտ շարժմունքներ ընելուն տեղը պատճառ կըլլան : հանդարտ ու անշարժ կենայ : պիտի ազատի : Հանկարծ ու սառ տիկ կերպով ջուրը իյնալը առջի բերանը զինքը կընկղմէ : բայց անմիջապէս նորէն ջուրին երեսը կելլէ : սակայն ընդհանրապէս անատներ վատաբաղդիկ հակամիտու սել թէ ջուրը զրկելու . և կամ թէ իր

Թեև իր միշտ ջուրէն դուրս կընեաւ իբրեւ
Թէ բան մը բռնելու ջանալով . և առանկ'
իր Թեւեռուն բոլոր Թեթեւութիւնը կը կոր-
սընցունէ : որ անոնցմով մարմինը ջուրին
երեսը պահելու էր : Իսկ վիճակիս մէջը
իյնողները ամէն կերպով ինքըզինքին
պարտին հանդարտ պահել ջուրին երեսը՝
չնտակ կայնած զիրքի մը մէջ , գլուխին
հոռնին ձգած . ու դիւրութեամբ պիտի
տարուբերին երեսին բոլորովին ջուրէն
դուրս ունենալով : Ս'ի միայն իրենց դժուա-
րութիւնը պիտի ըլլայ իրենց մարմինն
հաւասարակշռութիւնը պահելը , և ան ալ
կրնայ կատարվիլ ոտքին մէկը մէկալէն
առաջ բռնելով ինտոր որ քաշելու սկսած
ատենին կընենք , ու Թեւեռը երկու կողմէն
ջուրին երեսին տակը տարածելով , և
միշտ գլուխը դէպի հոռուն ջուրին վրայ
պտուկած պահելով :

Նշելու անոնց համար բանի ինչ խորհուրդներ :

Իմ նեղութիւններս իմ մեղքերէս քիչ են ,
ու իմ արժանաւորութենէս Թեթեւ :

Իմ նեղութիւններս Լստուծոյ սիրոյն պը-
տուղն են՝ իր նախախնամութեանը պարգեւած
բարիքներուն պէս :

Լստուծոյ զուարճութիւն մը չէ զիս նեղու-
թեան մէջ տեսնալ : Ինքը ուզելով չի նեղեր
մէկը : Թէ որ նեղութեան մէջ եմ , կարօտու-
թիւն ունիմ ես անոր :

Ինծի աղէկ մարդիկ իմինէս ծանր փորձու-
թիւններու մէջ ինկան , և սակայն չի գանգա-
տեցին :

Երկինքի յարմարելու համար քանի մը բաներ
կան՝ որոնք սովորաբար անոնց նեղութեան չեն
կրնար ստացվիլ :

Թէ որ երկրիս նեղութիւններուն ամենեւին
ծանօթ չըլլամ , երկնից ուրախութիւններուն
հաղիւ Թէ աղէկ կը պատրաստվիմ :

Բարեպաշտ Քրիստոնէից պատմութեանը
մէջ հազիւ կը կարգանք Թէ մէկը ազատ մնացած
է նեղութենէ :

Հիմայ երկինքը եղողներուն մէկը չի գըջար
որ մեծամեծ նեղութիւններով հոն դացեր է :

Ս'ինչեւ անգամ միայն սրտով տրանջելը ու
քրքիմնելը մեղք է , ու ամենափոքր մեղքը մտքի
տակ մտնալու ամենամեծ նեղութիւնէն մեծա-
դոյն չարիք մըն է :

Քրիստոս շատ նեղութիւն կրեց . պէտք է
ինծի որ իր նաեւէն երթալու կամենամ : « Թէ որ
իր չարչարանքներուն հաղորդ ըլլանք , իր փառ-
քին ալ հաղորդ պիտի ըլլանք » :

Հովիւ - Ժաւ :

Տէր հովուեացէ զիս . Սաղմ : Իմ . 1 :

Եւ եմ Հովիւն քաջ . Յով . Ժ . 11 :

Դաւիթ ինքը առաջուց հովիւ ըլլալուն
համար՝ գիտէր Թէ հովիւները շատ գը-
թած են իրենց ոչխարներուն , և շատ հոգ
կը տանին անոնց վրայ : Եւսպէս՝ զԼստուած
սիրողներուն վրայ Լստուած ալ իր խնամ-
քը ու զթութիւնը ցուցնելուն պատճառաւ
Դաւիթ իր Հովիւը կը կոչէ զԼստուած , և
ինքըզինքն ալ անոր ոչխարներուն մէկը :

Յիսուս՝ իր ժողովուրդը իր սրճափ սիրե-
լը ցուցնելու համար՝ կրտէ , « Եւ եմ Հով-
իւն քաջ » : Եւս բարի Հովիւը իր անձը
իր ոչխարներուն վրայ դրաւ : Հովիւները
չէ Թէ միայն իրենց հօտը կարածեն , հա-
պա կը պաշտպանեն ալ . և շատ անգամ ալ
կը պատահի որ վայրենի զազաններէն կը
պաշտպանեն զանոնք , որ մեծ հսկողութիւն
կը պահանջէ ու ինքըզինքին իրօք վտանգի
մէջ կը ձգէ . առանկ ալ մեզ Ստոանայէն
փրկելու համար՝ որ պօռացող առիւծի պէս
կը պրտորի փնտրուելով Թէ զով կրնայ
կլել : Յիսուս բուն իր պատուական կեան-
քը տըլաւ . ինքը մեռաւ որ մենք կարենանք
ապրիլ : Բայց նորէն կենդանի է ու տակա-
ւին մեր Հովիւն է . տակաւին ինքը կը
պաշտպանէ մեզ և կը լինամք :

Թէ որ Յիսուս ըլլայ մեր փրկիչը , անա-
տենը մենք ալ պարտինք իր ոչխարներուն
պէս ըլլալ , անմեղ՝ և հանդարտ և միշտ
պատրաստ իրեն հետեւելու :

Յիսուս , քու հօտիդ Հովիւը դուն ես

Կարածես զանոնք և կը պահպանես

Շատ անուշ ճարակ դուն կը պատրաստես

Եւ անոնց վրայ հոգով կը հսկես :

Քու ոչխարներդ քեզ կը դաւանին

Եւ քեզ կը սիրեն ու քեզ կընդունին

Եւ միայն քու կին ետեւէդ կուգան

(տարի ետեւ բնաւ ոչ երթան :

Կը ճանչնաս զանոնք , և անոնք ալ քեզ

Բնաւ անոնցմէ հեռանալու չես

Կը բերկրին երբոր դուն անոնց մօտ ես

Ուրախ են լսիլ երբ ձայնդ հանես :

Կը կանչես զանոնք իրենց անունով

Կը բերկրեն իրենց գառինքը սիրով

Եւ դուն ըլլալով պաշտպան անպահաճ

Քու գիրկը միայն կը հանգչին յուսով :